

PISTES VOOR EEN MEER GELIJKVORMIGE CLB-WERKING

Sandra Rosvelds en Stefan Grielens

**De auteurs zijn respectievelijk hoofd studiedienst beweging.net
en directeur Vlaamse CLB-koepel**

Uherinnert het zich misschien nog: de bezoeken met de klas aan het CLB – of voor de ouders onder ons: het MST of het PMS – voor een medisch onderzoek. Of het minder subtiele luizenonderzoek in de klas. Of later, het advies van het PMS omtrent de studiekeuze. Voor velen zijn het zowat de enige keren dat ze met het CLB, of hun voorgangers, in contact kwamen, maar voor heel wat leerlingen en hun ouders betekent het CLB toch veel meer. Want je kan er vooral terecht wanneer je het moeilijk hebt op school, wanneer je geen raad weet over je school – of studiekeuze of wanneer je psychologisch of sociaal uit balans bent.

De centra voor leerlingenbegeleiding zijn in hun huidige vorm opgericht in 2000, maar ontstonden begin vorige eeuw in de schoot van het ACW (K.A.J., met als grote bezieler Jozef Cardijn) vanuit een grote bekommernis voor de onderwijskansen van arbeiderskinderen. Dat verklaart meteen waarom het ACW/ beweging.net tot de stichtende leden gerekend wordt en de grote betrokkenheid van beweging.net bij de hervorming van het CLB.

De opdracht van de CLB's is doorheen de decennia geëvolueerd en sterk toegenomen. Vandaag hebben zij vooral het doel bij te dragen tot het welbevinden van alle leerlingen, zowel op fysiek, psychisch als sociaal vlak.

In hun dagdagelijkse werking doen zij dat in eerste instantie via de scholen waar zij rechtstreeks aanspreekbaar zijn voor jongeren en hun ouders die met vragen of problemen kampen. Veel jongeren komen bij het CLB omwille van 'schoolproblemen', maar meer en meer is het CLB er ook voor vragen van jongeren die worstelen met problemen in de thuiscontext of met hun eigen ontwikkeling. Hierbij bekijkt het CLB telkens ook wat de impact is op het leven binnen de school en zoekt ze oplossingen om die schoolcontext zoveel mogelijk te vrijwaren. CLB's profileren zich zo als een brede instap naar de hulpverlening. Veel aandacht gaat daarnaast naar de periodieke medische consulten waar kinderen op basis van vooraf bepaalde criteria gescreend worden op mogelijke risico's.

CLB's zijn dus op vele fronten actief zijn en werken met vele actoren samen: de scholen, de leerlingen en hun ouders, de pedagogische begeleidingsdiensten, de jeugdhulpvoorzieningen, artsen, psychiaters, logopedisten en allerlei therapeuten en soms zelfs de politie.

Hoewel hun maatschappelijke meerwaarde nauwelijks ter discussie staat, kampen de CLB's toch met een imago probleem. Zo leeft er de vraag of ze wel voldoende bezig zijn met nieuwe uitdagingen (bv. radicalisering onder jongeren, game- en smartphoneverslaving, ...), en of ze zich niet te veel bezig houden met onnodige/nutteloze medische onderzoeken. Anderen vragen zich af of de scholen niet zelf verantwoordelijk moeten zijn voor het welbevinden van hun leerlingen. Al deze pertinente vragen waren ook de aanleiding voor een grondige doorlichting van de CLB's, die eind 2015 door PwC werd opgeleverd.

KRITISCHE DOORLICHTING

Deze doorlichting bleek – voor sommigen verrassend genoeg – een bevestiging van de maatschappelijke relevantie en meerwaarde van de CLB's. Maar tegelijkertijd was ze zeer kritisch over zowat alle aspecten van organisatie, beheer, inhoudelijke afstemming tussen en binnen de CLB's en de samenwerking met andere actoren. Er kwam één duidelijke conclusie en bijhorende aanbeveling naar voren: de CLB's verschillen onderling te veel van elkaar en dit op zowat alle vlakken: organisatie en structuur, aantal te begeleiden scholen, personeelsomkadering, visie, aanpak, keuze van vorming, rapportering... . Ze

moeten dringend werk maken van meer gelijk gerichtheid om zich ook als één sterk merk te kunnen profileren naar buiten toe.

Naast de performance audit van PwC bestelde de Vlaamse regering ook een wetenschappelijke review over de organisatie van de leerlingenbegeleiding. Deze wetenschappelijke review sprak zich niet alleen uit over de rol en positie van het CLB in de leerlingenbegeleiding, maar gaf ook aanbevelingen over de rol en positie van de andere actoren zoals de pedagogische begeleidingsdiensten, de interne leerlingenbegeleiding zoals de groene leerkrachten, zorgcoördinatoren enz.

Als globale conclusie uit beide rapporten wordt duidelijk dat er een nieuw kader nodig is voor de leerlingenbegeleiding waarin ieders rol en positie verduidelijkt is én op elkaar afgestemd.

EEN NIEUWE VISIE OP LEERLINGENBEGELEIDING

De kritische doorlichting van de CLB's en de wetenschappelijke review vormen vandaag de aanleiding om het beleid van de leerlingenbegeleiding te hertekenen en de werking van de verschillende actoren nog beter af te stemmen op de noden van leerlingen en hun ouders. Zowel op het vlak van visievorming en samenwerking als op organisatorisch vlak zijn bijstellingen nodig, zodat de middelen op de meest doelmatige wijze kunnen worden ingezet.

Die oefening en de vraag naar een meer gelijkgerichte werking voor de CLB's heeft ook beweging.net aan het denken gezet. Beweging.net is van oudsher sterk betrokken bij de werking van de Vrije CLB's en ziet de CLB's nog steeds als een sterk vehikel om jongeren te ondersteunen doorheen hun schoolcarrière en vooral om kwetsbare jongeren te begeleiden doorheen soms moeilijke en complexe situaties. Vanuit die visie en kennis werden krachtlijnen voor een verbeterde werking van de CLB's uitgetekend.

KRACHTLIJNEN VANUIT BEWEGING.NET

Meer gelijk gerichtheid in de werking dient ervoor te zorgen dat zowel leerlingen en hun ouders, naast scholen en leerkrachten duidelijk weten waarvoor ze bij het CLB terecht kunnen. Vandaag is dat gelijkgericht aanbod ontoereikend omdat CLB teams onvoldoende sturing krijgen bij het bepalen van de

prioriteiten. Welke opdrachten de teams opnemen en hoe ze dit doen hangt vandaag te veel samen met de beperkte personeelsbezetting en de toevallige competenties en interesses van teamleden. In de toekomst moet het aanbod meer vertrekken van een sterke gemeenschappelijke visie en een stevig gemeenschappelijk basisaanbod in alle CLB's. De CLB's dienen zich dusdanig te organiseren dat de aanwezige competenties in het centrum maximaal ten goede komen van alle leerlingen in alle scholen. Voor bepaalde specialisaties zullen ze hiervoor ook veel meer 'centrum overstijgend' samen moeten werken. Uiteraard moet er ruimte blijven voor een specifiek aanbod dat afgestemd is op de lokale noden en kenmerken. Toch moet men er zich bewust van zijn dat uit de audit toont dat de huidige verschillen eerder toe te schrijven zijn aan eigen interne keuzes dan aan de lokale situatie. Voor een grotere gelijk gerichtheid is dan ook meer afstemming en uitwisseling nodig tussen de centra zelf over wat de meest efficiënte en effectieve methodieken zijn om bepaalde problemen en uitdagingen aan te pakken. Door op een grotere gemeenschappelijke leest geschoeid te worden, kunnen de CLB's opnieuw een sterk merk worden.

Die grotere gelijk gerichtheid is nodig om aan alle leerlingen, ouders en scholen te garanderen dat zij met al hun vragen en problemen omtrent schoolkeuze, de ontwikkeling van kinderen en jongeren of de aanpak van problemen in de school of de klas terecht kunnen bij hun CLB. Het is dan de opdracht van het CLB om hen verder te helpen, of bij zeer moeilijke en complexe vragen, de leerlingen en hun ouders gericht door te verwijzen.

Het bevorderen van de gezondheid van onze jongeren is vandaag beperkt tot de periodieke medische screenings van het CLB. Een hedendaagse kijk op gezondheids promotie gaat uit van permanente aandacht voor gezondheid geïntegreerd in de dagelijkse contexten waarin jongeren leven. Evoluties die we zien in arbeidsgeneeskunde waar men een verschuiving doet van de systematische onderzoeken naar een geïntegreerd preventief aanbod zijn ook in het onderwijs na te streven. Deze vernieuwing maakt het ook mogelijk om een meer geïntegreerde CLB werking uit te bouwen en zorgt voor een heldere profilering naar de gebruikers.

Binnen het huidige landschap van CLB's is gelijk gerichtheid moeilijk te realiseren. Heel wat CLB's zijn vandaag te klein om een volledig basisaanbod aan te bieden. Om aan de vele (nieuwe) uitdagingen tegemoet te kunnen komen,

zijn er meer mensen nodig die zich kunnen specialiseren in specifieke problematieken. Drugspreventie, pesten op school, radicalisering, M-decreet, de aanpak van leerstoornissen, de aanpak van gedragsstoornissen, verslavingsproblemen, individuele hulpverlening enz. vergen telkens een specifieke kennis en aanpak. We kunnen niet verwachten dat elke CLB-medewerker overal in alles gespecialiseerd is. Maar we kunnen de werking van een CLB ook niet laten afhangen van de toevallige competenties van het aanwezige personeel.

Om een deel van de medewerkers te kunnen laten specialiseren, is ook een zekere schaalgrootte nodig, waarbij een deel van het personeel hiervoor wordt vrijgemaakt, terwijl een ander deel van het personeel kan blijven instaan voor de rechtstreekse contacten met de scholen en de werking in die scholen. Vandaag bestaan er binnen het onderwijs 72 CLB's, verdeeld over drie netten. Binnen het vrije gesubsidieerde onderwijsnet hebben we de autonome vrije CLB's die alle katholieke scholen, de helft van de gemeentelijke scholen, een deel van de provinciale scholen en een deel van de vrije niet confessionele scholen bedienen. De vrije CLB's hebben zich los van de onderwijskoepels georganiseerd binnen de Vrije CLB Koepel vzw. Binnen het officiële gesubsidieerde onderwijsnet zijn er drie groepen CLB's actief: de centra behorende tot het OVSG, de centra behorende tot het POV en het centrum van het Brussels Hoofdstedelijk gewest. Deze centra hebben geen autonome organisatie, maar zijn ingebed in het gemeentelijk of stedelijk onderwijsbedrijf en in de verschillende onderwijskoepels. Daarnaast zijn er de CLB's van het gemeenschapsonderwijs die een onderdeel zijn van de scholengroepen en ingebed zijn in de centrale structuur van het gemeenschaps-onderwijs. Om tot een werkbare schaalgrootte te komen zouden de huidige 72 centra kunnen gereduceerd worden tot 13 centra in het vrij onderwijs en 13 centra in het officieel onderwijs, waarbij de gemeentelijke en provinciale scholen vrij kunnen kiezen bij wie ze aansluiten. Tegelijk zou ook voor de centra van het officieel onderwijs een autonome en onafhankelijke structuur, los van de scholen en scholenkoepels, moeten gegarandeerd worden. Optimaal zouden de nieuwe CLB-regio's ook overeenkomen met

Er kwam één duidelijke conclusie en bijhorende aanbeveling naar voren: de CLB's verschillen onderling te veel van elkaar en dit op zowat alle vlakken: organisatie en structuur, aantal te begeleiden scholen, personeelsomkadering, visie, aanpak, keuze van vorming, rapportering...

Iedereen heeft een eigen, specifieke en complementaire rol in het zorgcontinuüm en die mag best nog eens verduidelijkt en herbevestigd worden in het nieuwe decreet.

de zorgregio's, zodat samenwerking met bv. de jeugdhulpvoorzieningen vlotter kan georganiseerd worden.

Naast de ondersteuning van de leerlingen en hun ouders, moet de ondersteuning van de scholen een belangrijke opdracht blijven. Toch vinden we dat er een grotere verantwoordelijkheid voor de scholen zelf en voor de pedagogische begeleidingsdiensten weggelegd is.

Iedereen heeft een eigen, specifieke en comple-

mentaire rol in het zorgcontinuüm en die mag best nog eens verduidelijkt en herbevestigd worden in het nieuwe decreet. Een sleutelement in dit zorgcontinuüm is een eigen zorgbeleid voor elke school. Dat is vandaag lang niet overal de praktijk en zou best verplicht worden gemaakt. Op die manier is ook duidelijk dat het beleid van het CLB aanvullend en ondersteunend is en niet in de plaats kan komen van een eigen zorgbeleid op schoolniveau.

Die ondersteuning kan ook in de toekomst blijven gebeuren door schoolteams, een vaste ankervrouw of –man vanuit het CLB die in nauw contact staat met de school. Maar in de toekomst zullen deze ankerpersonen zich kunnen laten bijstaan door specialisten uit het CLB-team. Zij hoeven niet meer zelf alle problemen die zich aandienen zelf op te pakken, wat door de toenemende complexiteit ook niet meer mogelijk is.

De CLB's dienen voor jongeren in een problematische situatie een cruciale rol te vervullen in het toe leiden en regisseren van hulpverleningstrajecten en het terugkoppelen naar de school met het oog op het vrijwaren van de onderwijskansen van deze jongeren. Naast de afstemming tussen de school en het CLB is de afstemming tussen het CLB en de schoolexterne hulpverlening een tweede belangrijk sluitstuk voor een nieuw decreet op de leerlingenbegeleiding.

Dit waren enkele uit een hele reeks van voorstellen waarmee beweging.net een bijdrage wil leveren aan het debat over de toekomst van de CLB's. De CLB's zijn en blijven een belangrijke schakel in de ondersteuning van jongeren en zeker van kwetsbare jongeren. Hun maatschappelijke meerwaarde staat buiten kijf, maar hun interne werking en organisatie is zeker voor verbetering vatbaar. Dat vergt zowel een nieuw decreet op de leerlingenbegeleiding als een belangrijke wijziging van het CLB decreet, maar vraagt ook een bestuurlijke hervorming. We kijken hier al naar uit.